

ETNISYYS JA RASISMI LÖYTÄVÄT KEINONSA

Suomen Journalistiliitto ei useiden muiden ammattiliittojen tavoin hoida vain jäsentensä edunvalvontaa, vaan pyrkii myös kehittämään heidän ammattitaitoaan. Siitä kunnioitus kiitos.

Liiton mediakriittinen julkaisusarja on ehtinyt kuudenteen niteeseensä, jonka teemana ovat etnisyyden ja rasismi. Kirjoittajia on kuusi ja heistä vain opuksen toimittaja on miespuolinen. Mediatutkimus on naisistumassa eikä kellään järkevällä ihmisellä voi olla mitään sitä vastaan.

Teoksesta ei löydä mainintaa professori Karmela Liebkinderin kirjasta ”Me ja muukalaiset” (1988). Se olisi huomionarvoinen siksi, että kirjoittaja katsoo etnismin/rasismien tavallaan kuuluvan ihmisluontoon. Muistelen lähettäneeni hänelle teoksen julkaisemisen jälkeen kirjeen, johon Liebkinder vastasi ja myönsi tulkintani oikeaksi. Voitaisiin ehkä kuvitella, että hän ei osallistuisi etnismien/rasismien vastaan käytyyn työhön, mutta siinä hän on ollut pitkään ja aktiivisesti mukana. Niinpä noiden ilmiöiden syvin tausta – niin kiintoisa kuin se onkin – voidaan myös nähdä käytännön kanalta toisarvoiseksi.

Niin sanottu uusi tai kulturalistinen rasismi ei operoi ihmisen geneetikalla, vaan kulttuurisilla eroilla. Se vaikuttaa uudelta ja erilaiselta, mutta ei pohjimmiltaan olennaisesti poikkea geneettisestä etnismin/rasismista, paitsi ehkä siten että ”modernina” se saattaa vedota myös henkilöihin, jotka hylkivät geneettisiä eroja tai muka-eroja. Pentti Raittilan toimittaman kirjan lähdeluettelosta löytyykin Pekka Isakssonin

ja Jouko Jokisalon perustavanlaatuisen teos ”Kallomittajia ja skinejä – rasismien aatehistoriaa”. Hyvä niin.

Puheena olevan kirjan surullisin luku on Mia Aholan, joka on tutkinut iltapäivälehtien urheilusivuja Seivillä vuonna 1999 pidettyjen yleisurheilun MM-kilpailujen aikaan. Ehkä valmentaja Kari Sinkkonen juoksija Samuli Vasalalle antama kehoitus ”Poimi niin monta mustaa marjaa kuin ehdit” menee vielä epäonnistuneen huumorin luokkaan? Sen sijaan vakavaa on, että afrikkalainen mustaihoinen ei voi olla ”yksi meistä”, vaan hänen taakkanaan on moninkertainen toiseus: väärä ihonväri, ei-länsimaisuus sekä Afrikkaan liitetty köyhyys. Syitä musta- ja valkoihoisten urheilijoiden eroihin ja erilaisiin menestymismahdollisuuksiin etsitään yhä ihmisen biologisesta perimästä. Esimerkiksi teknisesti vaikeita lajeja ei kuulemma juuri harrasteta kehitysmaissa.

On siis urheilutoimittajia, jotka eivät ymmärrä, miten ratkaiseva on suuntautuminen joihinkin urheilulajeihin muiden kustannuksella. Muistan lukeneeni 1940-luvulla Urheilun Pikku Jättiläistä, jonka mukaan mustat ovat parhaimmillaan erinomaisia sprinttereitä, mutta pitkien matkojen juoksijoiksi heistä ei ole.

Raittilan laaja artikkeli on paljon lohdullisempi. Siinä on laajaa ja pikutarkkaa empiriaa, josta en kuitenkaan haluaisi ottaa mitään pois. Tekijällä on useita oivalluksia, kuten se, että arkiset käyttöyhteydet muokkaavat muuten neutraalien sanojen merkityksiä. Tärkeää on myös se, että nimityksen kohteella ja vain

hänellä on oikeus ratkaista termin korrektaus.

Raittila lopettaa tekstinsä journalistin dialogisuudella. Hän jakaa sen kolmeen vaiheeseen: ”Se, että ulkomaalainen ja vähemmistöihin kuuluva saa äänensä kuuluviin on tärkeä ensimmäinen askel. Seuraava askel on pääsy jutun tasavertaiseksi puhujaksi ja niin menestysten kuin myös ongelmien avoin käsittely yhdessä eri tavoin ajattelevien suomalaisten kanssa. Kolmas askel olisikin se, että vähemmistön edustaja olisi asettamassa kysymykset ja päättämässä valtaväestön edustajia ääneen.”

Noin pitkällä ei vielä olla. Etniset vähemmistöt ovat yhteiskuntamme potkutuimpia jäseniä, mutta niin ovat heidän potkijansakin. Tässä ehkä lähtökohta uudelle tutkimukselle?

Anna-Maria Pekkinen on tutkinut Internetiä etnismin ja rasismien mahdollisena välineenä, ja sieltähän löytyy aineistoa, jota painettu sana ei sisällä. Juuri tätä kirjoittaessani on kerrottu suunnitelmista valvoa Internetin sisältöä. Totta kai näin on tehtävä. Mutta toisaalta etnismi ja rasismi eivät varmaankaan kuole valvontaan, vaan elävät kaiken kontrollin ulottumattomissa eli suullisena viestintänä. Sitä ei voi eikä pidä kontrolloida, eihän? Ei minusta. Vain ristiriitatilanteissa esitetyt solvaukset täyttävät laissa mainitut kiellot.

Etnismin ja rasismien kannalta olennaista on, että ne elävät ja etsivät piilopaikkansa; ehkä sitä sitkeämmin, mitä tarkemmin ne yritetään siivota mediasta, joka myös Internet on. Itselläni ei ole hyvää neu-

voa siihen, miten ongelmasta selvitäisiin. Jos yhteiskuntamme kehitty myönteisesti, jos maahamme muuttaneet alkavat saada yhä paremmin työtä, jos samalla heidän

potkijoidensa elämäntilanne parane... Toiveikastako? Onhan se, on todella.

PERTTI HEMÁNUS

PENTTI RAITTILA (TOIM.)
ETNISYYS JA RASISMI
JOURNALISMISSA
HELSINKI: SUOMEN JOURNALISTI-
LIITTO, 2002

KOGNITIIVISEN TERAPIAN KÄSIKIRJA

Kognitiivinen psykoterapia on laaja yleisesittely terapiasuuntauksen perusteista ja käytännöistä. Kirjassa esitellään kognitiivisen terapian käyttöä paitsi perinteisen masennuksen hoidossa myös mm. skitsofrenian, syömishäiriöiden ja päihdeongelmien hoidossa. Se on tarkoitettu sekä terapiatyötä tekeville että muille terveysalan ammattilaisille, jotka ovat tekemisissä mielenterveyden ja sen hoidon kanssa. Oma lukukokemukseni osoittaa, että kirja on antoisaa myös muille ihmistyötä tekeville, joiden työhön kuuluu ymmärtää ihmisen mieltä ja käyttäytymistä.

Kirja on käsikirjamainen. Lukemisen voi aloittaa minkä tahansa luvun kohdalta oman kiinnostuksen mukaan. Jokainen luku sisältää riittävät lähtötiedot mm. kognitiivisen terapian oletuksista niin, että lukeminen ja ymmärtäminen on mahdollista. ”Kannesta kanteen” lukijan kannalta tämä tarkoittaa hieman turhauttavaa toistoa. Esimerkiksi kognitiivisen terapian perusperiaatteet, kuten aktiivinen työote ja strukturoitu työskentely, selitetään lukijalle useampaan kertaan. Kirjan käyttöä käsikirjana tukee myös hyvä asiahakemisto. Lukujen lopussa on kirjallisuutta lisälukemisesta kiin-

nostuneille. Tekstissä ei kuitenkaan ole tarkkoja lähdeviittauksia, eli tätä osin kirja on ”oppikirjamainen” eikä ”tieteellinen”. Luettavuuden ja useimpien lukijoiden kannalta tämä on varmaan oikea ratkaisu. Itse jäin joissakin kohdissa kaipaamaan viitteitä mm. siksi, että jonkin asian ajallinen paikantaminen olisi mahdollista.

Kirjoittajia on toimittajat mukaan lukien 25. Kirjassa kuuluu siis monenlaista ääntä, mikä myös pitää lukijan mielenkiintoa yllä luvusta toiseen. Laaja kirjoittajajoukko tarkoittaa myös sitä, että kirjoittajat ovat voineet kirjoittaa omaa asiantuntemustaan ja kokemustaan hyvin edustavasta aiheesta, mikä lukijalle näkyy siinä, että teksti on selkeää, helppolukuista ja ymmärrettävää, vaikka asiat eivät olekaan helppoja. Kirjoittajien syvä perehtyminen käsittelemäänsä asiaan antaa mahdollisuuden selkeään esitykseen, kun omaa epävarmuutta ei tarvitse peittää yläkäsitteiden pyörittämiseen.

Kirja jakautuu kolmeen osaan: kognitiivinen psykoterapia psyykkisissä häiriöissä, kognitiivisen psykoterapian sovelluksia (mm. lasten, vanhusten ja kehitysvammaisten kognitiivinen terapia) sekä kognitiiv-

visten psykoterapioiden suuntauksia ja historiaa. Kaikkien lukujen esittely ei mahdu yhteen kirja-arvioon, joten seuraavassa on muutamia poimintoja kirjan teemoista.

Kirsti-Liisa Kuusisen aloitusluvut, Yleiskatsaus kognitiivisiin terapioihin ja Terapeuttinen vuorovaikutus, ovat hyödyllistä luettavaa niillekin, joille kognitiivisen terapian perusteet ovat ennestään tuttuja. Luvut on hyvin jäsennettyjä esityksiä ja kokoavat terapian ja terapiasuhteen keskeiset tekijät niin tekstinä kuin kaaviolina ja taulukoinakin. Samaan sarjaan kuuluu myös Irma Karilan, Nils Holmbergin ja Ritva Laaksosen Käsitteellistämisen-luku. Jälkiviisaasti voi sanoa, että jos lukija ohjattaisiin lukemaan ensin nämä luvut ja etenemään sen jälkeen oman kiinnostuksensa mukaan, niin myöhemmistä luvuista voitaisiin poistaa toistuvia asioita.

Johdantolukujen jälkeen käydään läpi erilaisia psyykkisiä häiriöitä ja kognitiivisen terapian käyttöä näiden häiriöiden hoidossa. Luvuissa esitetään sekä kognitiivinen malli kyseisestä häiriöstä että terapiaprosessin kulku. Parhaana esimerkkinä tästä esitystavasta pidän Karilan masennushäiriötä käsittelevää lukua. Masennushäiriöiden luonne kogni-